

Moutstockje

nr 44

1997

127 Moutstockje

44

M. DODION M
LELIELAAN 34
3191 HEVER BOORTMEERBEEK

UITGIFTE KANTOOR 3300 TIENEN 1

DIE EDELE ORDE VANDEN MOUTSTOCK

1997
25 JAAR
HEROPSTANDING
Hoegaardse Biergilde

**TIJDSCHRIFT OVER
BIERFOLKLORE**

V.O. GROOTEN, E.
Residentie Beatrijs 169
3300 Tienen
Tel. (016) 81 72 35

DRIEMAANDELUKS 2/97

't Moutstockje

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT OVER BIERFOLKLORE

=====

Uitgegeven door " D I E E D E L E O R D E V A N D E N M O U T S T O C K

De Hoegaardse Bier- en Brouwersgilde

Correspondentieadres: Residentie Beatrijs 169

3300 TIENEN

Bankrekening: 230/0020261/08

Lidmaatschap: gewoon lid 400 fr. Erelid 500 fr. Weldoener 1000 fr.

Alle artikelen uit dit tijdschrift mogen vrij overgenomen worden mits bronvermelding.

INHOUD Nr. 44

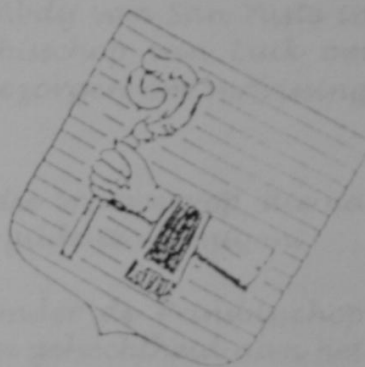
Korte geschiedenis van de Hoegaardse Bier- en Brouwersgilde van Hoegaarden

De Grootkanseliers van de Gilde van 1560 tot heden

Uitleg over de stichtingsakte van 1560

De pers in 1972 over de Heropstanding van de Hoegaardse Biergilde

Van Roerstock naar Moutstock

Die Edele
Orde
Vanden
Aoutstock

HAAR GESCHIEDENIS

Het verleden

De oude en eens zo machtige biergilde "Die edele orde vanden Moutstock" ontstond omstreeks 1560, nadat de Hoegaardse brouwers en wijnbouwers zich hadden verenigd, om gezamenlijk op te treden tegen de zware tolrechten op de uitvoer van hun wijn en bier.

Goropius Becunus had in 1559 zijn lofzang over het Hoegaards bier zodanig alle richtingen uitgezonden, dat de Hoegaardse brouwers zich als grote bierheren begonnen te beschouwen. En bovendien had keizer Karel, die zich in 1556 uit het openbaar leven had teruggetrokken om zich in de Abdij van San Yuste in Estramodura te vestigen, langs de Prinsbisschop van Luik om enkele vaten Hoegaards bier, zich laten bezorgen om verfrissing te brengen in de brandende Spaanse zon.

Dat alles dreef de trots van de Hoegaardse brouwers op, die na enkele jaren besloten zich in een machtige gilde te verenigen.

Zij kregen hun statuten pas in 1571 onder de Prinsbisschop Gerard van Groesbeek, die, in ruil voor hun gehechtheid aan het prinsbisschoppelijk gezag van Luik, zekere privilegiën aan de Orde toekende, ter uitvoering van openbare ambten in het bestuur van de Oude Vrijheid van Hoegaarden.

Omstreeks 1600, toen het bier bijna volledig de wijn had verdreven, bleven in de Gilde nog alleen bierbrouwers over.

In 1615 werden hun statuten door Prinsbisschop Ferdinand van Beieren aangevuld met een verordening ter bescherming van de brouwers tegen vreemde indringing en ter beveiliging tegen alle bierversaling.

De brouwersgilde had omstreeks 1582 haar lokaal in " 't Cabaret over den Cruysblock " (huidig museum 't Nieuwhuys) en verhuisde later naar het Brouwershuis aan de Doelstraat.

De Orde werd voorgezeten door een Ordedeken of Grootmeester, bijgestaan door een Onderdeken en een Raadsheer. Bovendien telde men ook nog enkele Gezworenen.

Zij werden allen gekozen tussen de grote brouwers van Hoegaarden waaruit ook, ingevolge de voorrechten, de wethouders werden gekozen, zodat zij de toonaangevende mannen waren in hun tijd. Samen met de "Regentie" was de Brouwersgilde toonaangevend in het bierdorp, waar het bierbrouwen grote bloei en welvaart bracht, die in de 18e eeuw hun hoogtepunt bereikten.

Jaarlijks kwamen de Ordebroeders samen om het bierfestival te vieren en hun beste drank te laten proeven. Met de "Moutstock" sloegen zij de nieuwe leden, die waardig waren om in de orde te worden opgenomen, hetgeen steeds met veel bier en festijn gepaard ging.

De gilde onderhield ook rituele tradities, een soort biercultus, zoals het verkiezen van bierreuzen, de kroning van hun bierkeizer en het begraven en bezweren van hun Hoegaards bier. De Brouwersgilde oefende ook alle toezicht uit op de aangehechte korporatie van herbergiers, taverniers en kabarethouders, die zich aan de wetten van de grote brouwers moesten onderwerpen.

Tijdens de gouden brouwerseeuw was het te Hoegaarden haast alle dagen kermis. Het bier vloede er in overvloed, de brouwerijen kenden geen stilstand. Er werd gedronken om uiting te geven aan de vreugde bij geboorte, verloving, huwelijk en dorpsfeesten. Men dronk uit welgezindheid bij het leggen van de eerste steen, de eerste balk, de laatste dakpan van een huis of hoeve, bij zaaien en oogsten, bij inhalen en dorsen of om zich te vermaken.

Men dronk eveneens bij begrafenissen om het verdriet weg te spoelen, om sombere nevels te verjagen of uit gramschap tijdens dorpswisten en veten.

Zelfs de pasgeborenen kregen een paar bierdruppels te slikken om hen het "leven in te blazen" en om, van meet af, goede gewoonten te leren.

De varkens kregen bier om sneller vet te worden.

En boven dat alles zwaaiden de grootheren van het bier hun moutstock. Wat een Breugeliaans feest van dampende brouwketels, hotzende bierkarren en volzittende herbergen moet dat geweest zijn in het Hoegaards bierdorp van weleer.

Men brouwde er bier, men dronk er bier en men dacht aan bier. Later werd men er zelfs betaald om te drinken, want bij elke pint, die 7 centiemen kostte, kreeg men 2 centiemen terug, welke nadien vervangen werden door "Muntkaramellen Cesar". En zo kon men in Hoegaarden eten en drinken voor hetzelfde geld en er werd gedronken met tonnen, want de brouwerijen stonden open voor iedereen die brouwen wilde.

Vier eeuwen lang vormde het Hoegaards bier de trots en de rijkdom van het bierdorp. "Regentie" en Brouwersgilde vierden hoogtij.

Maar met de verdwijning van het oud regime begon ook de ster van de oude brouwersgeslachten te tanen. Met het verval van hun grootheid verzwakten in de 19e eeuw ook de bloei van de Brouwersgilde en de bierhandel zodat zij door de omliggende steden overvleugeld werden.

Van de 37 eigenaars-brouwers en de 130 huurbrouwers, uit de 18e eeuw, bleven in 1872 nog amper 15 brouwerijen en 9 stokerijen over. Ook de eens zo machtige Orde ging datzelfde jaar teloor.

Het Hoegaards bier, dat tijd en mensen had getrotseerd, werd in de 20e eeuw nog slechts door enkele brouwers als plaatselijk traditiebier gebrouwd. In 1957, toen brouwer Tomsin voor het laatst brouwde, had het lekker gerstenat opgehouden te bestaan.

Het heden

Zeven jaar later, in 1964, kwam er nieuw leven Pieter CELIS bracht het Hoegaards bier terug op de markt. Hij begon te brouwen in een wijnvat en kwam tot een volledige installatie. Het goudgele natuurbier werd terug gebrouwd zoals vroeger, tot grote vreugde en fierheid van de Hoegaardiers.

In 1965 opende het Museum van Hoegaarden zijn deuren en bouwde dadelijk standen op van brouwers en stokers, taveernen en kabaretten, herbergspelen, brouwersbanieren, enz...

In 1967 werd in dat museum zelfs een levende 18e-eeuwse taveerne in het leven geroepen, waar het Hoegaards bier voor het eerst weer zijn plechtige intree deed.

Die Edele Orde vanden Moutstock

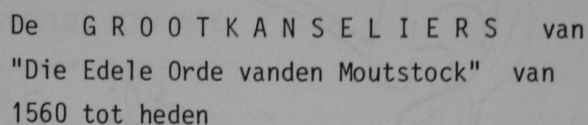
1972 werd voor Hoegaarden en het Hoegaards bier een topjaar, want in het Museum werd de plechtige heroprichting en de folkloristische heropstanding van "Die Edele Orde vanden Moutstock" gevierd.

Volgens de traditie werd de Orde weer ingesteld en de Hoge Bierraad geïntroniseerd. De Grootkanselier, de Grootmeesters en Edelgezworenen kondigden de Bierwet en de Elf Geboden van de Orde af.

De adelborsten slaagden in de zware biertesten en werden tot Kommandeur, Groot-Officier of Ridder benoemd. Ook de dames en juffrouwen worden tot de testen toegelaten en worden na slagen tot Edelvrouwen verheven.

Op het brouwersbanier en de bierstoep werd in 1972 de biereed afgelegd en de getrouwheidsbelofte uitgesproken.

Wie zich waardig acht de titel van bierridder of -edelvrouwe te dragen, kan zich oefenen en zijn/haar kandidatuur stellen om opgenomen te worden in "Die Edele Orde vanden Moutstock van Hoegaarden".

=====

[illegible]

~ Die Guld vonden ~
 ~ ~ ende ~ ~
 ~ tot Hougwerde ~

Cluskenieke extracte recapitulatief uyt die

~ ~
 van voord. Paen- oft ~~Bredius~~ guld. Ende corporatie
 van Biervercopers binnen dese Vrijheyt referencie.

- ~ ~ ~
 • Dit jaer ons Heeren MDLX is geschieddecrat der
 ~ Guld vande Paenheeren ende Wijnsetters tot Hougwerde ~
 voor meerdere protectie ende betere contributien.
 ~ Folio 2 ~

- Den jaere MDLXXI Die Octroye vande Episcopale
 met de regelen vande Guld
 ende poekere monicgaale
 privilegien ziedie Eers.
 Confreng

~ ~ ~ ~ ~ ~
 om vercraghen te syn van onse Heer ende Meester
 Gerardus van Ordesbeek, Prijs- Biscop vande Landt
 van Duyck. ~ Folio 11 ~

- Item MDLXXXI is ingheschelt de sitplactse vande
 guld int Galaret over den + bloek in die Gynse, Ryse
 g. van molle.

~ Folio 16 ~

UITLEG OVER DE HIERNAAST AFGEHEELDE OORKONDE

=====

De volledige oorkonde berust in het archief der 5 Geslachten van Hoegaarden en werd vermoedelijk nagelaten door Brouwer Jacobus Van Nerum, laatste rentmeester van de Hoegaardse Brouwersgilde vóór de intreding van het Nieuw Regiem en ook Grootkanselier en Hoofddecken van deze Gilde van 1804 tot 1818.

Het dokument is een officieel uittreksel (authentieke extrecte) uit hogervernoemd register en bevat een samenvattende beschrijving (recapitulatief) van de voornaamste gebeurtenissen en hoogtepunten uit het leven der Brouwersgilde van Hoegaarden.

Het hiernaast afgebeeld dokument is de eerste bladzijde van deze oorkonde. We zullen dit uittreksel even nader bekijken.

- Folio 2 -

" In 't jaer ons Heeren MDLX is ghefundeerd der Guld vande Paenheeren ende Wynsetters tot Hougaerde voor meerdere protectie ende betere contributiën"

Hierdoor weten we dat de Gilde van Brouwers en Wijnsetters in het jaar 1560 te Hoegaarden werd opgericht, om grotere bescherming te bekomen, betere medewerking tot stand te brengen en zeker ook om gezamenlijk te kunnen optreden tegen de tolrechten op de uitvoer van bier en wijn.

Aanvankelijk was Hoegaarden vrijgesteld van alle taks en kon vrij handel drijven in de streken van Luik en Brabant.

Maar de tolbeambten verstonden het niet altijd zo, hun principe was: "hoe meer taks hoe liever" en eisten grote doorvoorrechten op de zwaar geladen bierkarren uit Hoegaarden.

On 1550 had de beambte Paulus Hulsen, te Leuven Hoegaardse wijn aangeslagen, en andere tolbeambte van Rumst had Hoegaards bier onderschept.

De Paenheeren en Wynsetters tekenden protest aan en beriepen zich op de oude "privilegiën" en de zaak kwam in orde bij gunstig advies van de Raad van Brabant.

Doch kort daarop, in 1551, kregen de wijnboeren het aan de stok met de tolbeambte Gerard Criecke uit Mechelen. De wijnboeren stuurden een gemeenschappelijke klacht naar hun goede Keizer Karel.

De kanselarij van de Keizer heeft de tolbeambte op zijn plaats gezet en de Hoegaardiers recht doen varen.

Vanaf toen voelden de Hoegaardiers zich sterk en beschouwden Keizer Karel als hun hoge beschermheer.

(Zie geschiedenis van Hoegaarden door Pr. J. Vandervelpen.)

Zij stuurden hem uit dank, via zijn zuster Maria van Hongarie, Landvoogdes der Nederlanden te Brussel, bier en wijn naar Spanje.

Het is echter niet geweten als dat smakelijk goedje ooit zover is geraakt.

En wanneer Goropius Becanus in 1559 zijn lofzang over het Hoegaards bier zodanig in alle richtingen had uitgestraald, begonnen de Hoegaardse brouwers zich als grote bierheren te beschouwen, zodat zij het jaar daarop tot de oprichting van hun gilde overgingen.

Het waren de bierbrouwers en de wijnboeren samen, die tot de stichting van deze machtige corporatie waren overgegaan.

Het is niet geweten waar de stichtingsvergadering was doorgegaan, evenmin waar zij hun latere zittingen hadden, maar de eerste mannen die tot de bestuursraad of Hoge Raad behoorden waren:

H. Tritsmans

R. Van Osmael

J. Van Herberghen

L. Fonteniers

Gonus van Molle, de oude.

Doch gezien Gonus van Molle, die als eerste Grootkanselier en Hoofddecken werd verkozen, in 't Nieuwhuys woonde en er een "cabaret" had, is het niet uitgesloten, dat zich daar hun eerste lokaal bevond waar de stichting is doorgegaan.

De naam die zij aan hun gilde gaven was namelijk:

"DIE GULD VANDEN MOUTSTOCK ENDE STUYCKWAN TOT HOUGAERDE"

Het is wel opvallend dat in deze titel alleen gezinspeeld wordt op bier, ofschoon ook de wijnboeren tot de gilde behoorden.

Had het bier toen al grotendeels de wijn overvleugeld, zoals uit de dorpsrekeningen van 1498 tot 1527 blijkt, waaruit vernomen wordt dat er te Hoegaarden reeds veel tavernen en andere drankhuizen waren, waar evenveel bier als wijn werd getapt.

En ook de lofzang van Becanus van 1559 laat zich duidelijk voelen.
(vertaald uit het latijn).

" Niets is meer geschikt dan het heerlijk Hoegaards bier
om duistere nevels uit het hoofd te drijven,
om tot vrolijkheid op te wekken,
om dichtertlijk, zang en liefde in te blazen,
het is het beste middel om zich eens goedkoop te vermaken
en gek te doen,
en om de wijn te vervangen.

(zie Mémoires Couronnes par l' Académie de Bruxelles, Tome XIV 1838)

- Folio 11 -

" Ten jaere MDLXXI die Octroye van 't Espiscpal met de regelen van 't Guld
ende sekere municipaele privilegiën aen Eersaeme Confreers om vercreghen
te syn van onse Heer ende Meester Gerardus van Groesbeck, Prinse-Biscop
van 't Land van Luyck ".

In 1571 ontvingen zij van Prinsbisschop de Gildestatuten.
Deze zijn ons niet bekend, maar zullen wel geweest zijn zoals alle reglementen uit die tijd, met als bijzondere punten:
instelling, doel, bestuursinrichting, samenstelling, toetreding der "eersaeme Confreers", de wijze van vergaderen, van feestvieren, boeten straffen en uitsluiting en zeker het vastleggen van hun bierkultus en de privilegiën.

In ruil voor hun getrouwheid aan het Prinsbisschoppelijk gezag van Luik, kende de Bisschop zekere privilegiën toe aan de Gilde, ter uitvoering van openbare ambten in het bestuur van de oude Vrijheid, genaamd het " Bisschoppelijk Handvest ".

De meest vooraanstaande ingezetenen van Hoegaarden waren bijna allen brouwers en om tot "notabele" te kunnen verkozen worden, moesten zij tot de "geprivilegieerde brouwersgilde" behoren, waar de grootste en machtigste "Paenheeren" de scepter zwaaiden in de Hoge Raad (Gilderaad)

Het Korps der Wethouders was dus grotendeels samengesteld uit brouwers, die ingevolge de bekomen privilegiën de toonaangevende mannen waren uit hun tijd.

Samen met de Regentie sloeg de Brouwersgilde de maat in het Bierdorp, waar het bierbrouwen grote bloei en welvaart bracht.

Hoegaarden lag in de handen van de Brouwersgilde, waar de Hoge Raad van het "Edele Bier" met hun "moutstock" de toon sloegen.

- Folio 16 -

" Item MDLXXXII is inghestelt de sitplartse vant Guld int Cabaret over den Cruysblock in die Cuype, huysse G. van Molle ".

Hier krijgen we het bewijs en de bevestiging dat hun vergaderplaats wel degelijk in 't cabaret over den Cruysblock in die Cuype lag, woonst van Gonus van Molle.

Dit Cabaret was het huidige Nieuwhuys, waar van Molle in de kelders een bierkapel had ingericht, waar de Gilde vanden Moutstock haar rituele bierkultus hoog hield. (Zie geschiedenis van 't Nieuwhuys in Eigen Schoon LV en LVI jg.)

Misschien was 1582 het inhuldigingsjaar van deze bierkapel.

Heden ten daage is deze bierkelder nog altijd een bezienswaardigheid in het Streek- en Biermuseum 't Nieuwhuys van Hoegaarden.

In dat museum is op de eerste verdieping een speciale zaal met standen gewijd aan de Hoegaardse Bier- en Brouwersgilde " Die Edele Orde vanden Moutstock".

Het Streek- en Biermuseum is alle dagen open vanaf 11 uur tot 19 uur. Dinsdag gesloten. Individuele bezoeken zijn gratis.

Vanaf 20 personen is er mogelijkheid om met een gids een rondleiding in het museum te doen. Voor afspraak en voorwaarden tel. 016/767796.

DE PERS in 1972

over de BIERGILDE

Hoegaardse biergilde wordt heropgericht

Het museum van Hoegaarden is van plan om de 17e eeuwse brouwersgilde terug op te richten, zij het dan met een aksentverschuiving van het brouwen of het drinken. Hiervoor heeft men zich vooral gericht tot de kultuurkring «Thalia» omdat de gilde zo wat moet gepatroneerd worden.

Rond 1582 vergaderde de toenmalige Brouwersgilde in het huis waar nu het museum is ondergebracht. Elf jaar voordien al had zij van de Luikse prinsbisshop Gerard van Groesbeek

haar statuten verkregen. In 1615 werden er nog enkele regels aan toegevoegd ter bescherming van de brouwerswereld tegen de concurrentie. Jaarlijks sloegen zij nieuwe leden tot ridder met een «roerstok» en vandaar komt de naam de gilde «Die Edele Orde van den Roerslock».

Enkele leden van het museum en van Thalia zijn officieus al opgenomen in de opnieuw op te richten orde. 's Her Albertus Guilluy wordt grootkommandateur en grootkanselier, Meester Brouwer Petrus Celis

wordt grootofficier en grootmeester-consultissimus in de raad. Meester. Biervarkoper Joannes Truyens wordt grootofficier en grootmeester-expertissimus. Als eerste ridders staan genoteerd Steven Grooten, griffier-comptorist, Edmondus Schoensetters, rolhouder-ceremoniemeester, Markus Collin, delegatarist-collateur.

De Orde staat onder de bescherming van de goden Bachus en Cambrinus en van keizer Karel en prinsbisshop Ferdinand van Beieren. Zij zullen, zo staat in het ordereglement, door de leden geëerd worden door nooit water maar steeds Hoegaards bier te drinken. Om in de orde opgenomen te worden moeten de kandidaten aan de volgende eisen voldoen: «van goede levenswandel zijn», «als geregeld drinker, sympatizant of bewonderaar van het Hoegaards Bier aangeschreven staan», «geblinddoekt en door te proeven het Hoegaards tussen verschillende andere biersoorten kunnen herkennen».

De biertest die de kandidaten moeten afleggen bestaat uit het volgen, de: na minimum 10 «Hoegaards» of 6 «Graven» in een regelmaat gedronken te hebben, zich in een toestand van geestelijke verheugenis brengen door bijkomende en herhaalde mondspoelingen met de «Hoegaard-

se Godendrank», zonder in vergaarking vallen. Nadien moet men over een lengte van 20 «voet» tussen twee rechte lijnen op een voetbreedte van elkaar «sierlijk wandelen zonder wankelen of afwijken». Als hij dan door de Hoge raad aanvaard wordt, mag de nieuweling zijn handteken en zijn rechterduimafdruk achterlaten in het grootboek. Dan wordt hij met een attest terug de wereld ingestuurd met als belangrijkste taak de dorstigen te laven.

Jaarlijks zullen bierfeesten worden gehouden en worden bedevaarten ondernomen naar bezinningsoorden zoals Orval, Westerlo, Averbode, enz. Ook worden een bierkeizer en verschillende bierreuzen gekozen. De ordeleden zijn verder onderworpen aan de bierwet, die o.m. bepaald dat de eerste pint in een teug moet worden leeg gedronken. Restjes mogen niet meer bestaan en snorreniers moeten het schuim met hun tong wegglikken. Het is verboden andermans pint leeg te drinken.

De Hoegardiërs zullen voortaan ook op de volgende manier aan de slag gaan: «Omknelt uw pint met vaste greep, de rechter pink fier omhoog, de elleboog horizontaal gestrekt, het hoofd licht achterover gebogen, de ogen half gesloten».

NIEUWSBLAD 12/2/72

HET Hoegaardse Bierdorp van weleer

LAATSTE NIEUWS 3/5/72

Voor het culturele leven en de heropleving van de folklore is het Museum Van Nerum te Hoegaarden van onvervangbare waarde. In het museum werden tal van oude kunststukken en voorwerpen samengebracht, die vooral het verleden uit eigen streek belichten, terwijl de talrijke kunstmanifestaties allerhande bijbrengen tot de culturele ontplooiing van jong en oud. Tot de folkloristische heropleving, maar dan vooral deze gesteund op de streekgeschiedenis en de traditie, heeft het museum van Hoegaarden reeds heel wat bijgebracht. Dat was het geval voor de vele merkwaardigheden waarover de gemeente beschikt en wel aan gebouwen, oude hoeven en kunstschaten, terwijl men door het inrichten van wandelingen en geleide bezoeken terug oog kreeg voor het vergeeten natuurschoon in eigen streek. Het laatste merkwaardig initiatief was de heroprichting van de voormalige Brouwersgilde van Hoegaarden, namelijk «Die Edele Orde van de Roerstock».

Hoegaarden was inderdaad enkele eeuwen geleden het grootste bierdorp van België, zodat ook toen de Brouwersgilde een voorname plaats innam.

Zopas had in het museum van Hoegaarden de rituele heroprichting plaats volgens oude tradities van de voormalige Hoegaardse Brouwersgilde met name «Die Edele Orde

van den Roerstock». Deze oude en eens zo machtige biergilde ontstond omstreeks 1560, nadat de Hoegaardse brouwers en wijnboeren zich hadden verenigd, om gezamenlijk op te treden tegen de zware tolrechten op de uitvoer van hun bier en hun wijn.

Goropius Becanus had in 1559 zijn lofzang over het Hoegaardse bier zodanig alle richtingen uitgezonden, dat de Hoegaardse brouwers zich als grote bierheren begonnen te beschouwen. En bovendien had Keizer Karel, die zich in 1556 uit het openbaar leven had teruggetrokken om zich in de abdij van San Geronimo te Uuste in Estramadura te vestigen, er langs de Prinsbisschop van Luik om enkele vaten wit Hoegaards bier laten overbrengen, om verfrissing te brengen in de brandende Spaanse zon. Dit alles dreef de trots der Hoegaardse brouwers op, die enkele jaren later besloten zich in een machtige gilde te verenigen. Zij kregen hun statuten nochtans pas in 1571 onder de Prinsbisschop Gerard van Groesbeek, die in ruil voor hun gehechtheid aan het prinsbisschoppelijk gezag van Luik, zekere privileges aan de orde toekende, ter uitvoering van openbare ambten in het bestuur van de oude Vrijheid van Hoegaarden. In de jaren 1600, toen het bier bijna volledig de wijn had verdreven, bleven in de gilde nog alleen bierbrouwers over.

In 1615 werden hun statuten door Prinsbisschop Ferdinand van Beieren aangevuld met een verordening ter bescherming van de brouwers tegen vreemde indringing en ter beveiliging tegen alle bierversuiging. De Brouwersgilde had omstreeks 1582 haar lokaal in «'t cabaret over den Cruysblock» (huidig museum 't nieuwhuys) en verhuisde later naar het Brouwershuis in de Doelstraat.

De orde werd voorgezeten door een Ordedeken of Grootmeester, bijgestaan door een Onderdeken en een Raadsheer. Verder had men ook nog enkele gezworenen. Zij werden allen gekozen tussen de grote brouwers van Hoegaarden en waaruit ingevolge de privileges de Wethouders gekozen werden, zodat zij de toonaangevende mannen waren uit hun tijd. Samen met de Regentie sloeg de Brouwersgilde de klok in het bierdorp, waar het bierbrouwen grote bloei en welvaart bracht,

om in de 18de eeuw zijn hoogtepunt te bereiken. Jaarlijks kwamen de Ordebrouwers samen om het bierfestival te vieren en hun beste drank te laten proeven. Met de roerstok sloegen zij de nieuwe leden, die waardig waren om in de Orde opgenomen te worden, hetgeen steeds niet veel bier en festijn gepaard ging. De gilde onderhield ook rituele tradities, een soort van biercultus, zoals het verkiezen van bierreuzen, de kroning van hun bierkeizer en het begraven en bezweren van hun Hoegaards bier. De Brouwersgilde oefende ook alle toezicht uit op de aangehechte corporatie van «Herbergiers», «Taverniers» en cabarethouders, die zich aan de wetten van de grote brouwers moest onderwerpen. Tijdens de gouden brouwers-eeuw was het te Hoegaarden bijna alle dagen kermis. Het bier liep er in overvloed, de brouwerijen stonden nooit stil. Er werd gedronken om uiting te geven aan vreugde bij geboorte, verloving, huwelijk en dorpsfeesten. Zij dron-

ken uit welgezindheid bij het leggen van de eerste steen, de eerste balk, de laatste dakpan van hun huis of hoeve, bij zaaien en oogsten, bij inhalen en dorsen of om zich te vermaken. Zij dronken eveneens bij begravenissen om hun verdriet weg te spoelen, om sombere nevels te verjagen of uit gramschap tijdens de dorps-twisten en veien.

Zelfs de pasgeborenen kregen een paar bierdruppels te

slikken, om hen « leven in te blazen » en om van meet af goede gewoonten te leren. De varkers kregen bier om sneller vet te worden. En boven dit alles zwaaiden de Grootheren van het bier hun scepter en hun roerstok. Wat een Breugeliaans festijn van dampende brouwketels, hot-sende bierkarren en volzittende herbergen moet dat geweest zijn in het Hoegaardse bierdorp van weleer.

Men brouwde er bier, men dronk er bier en men dacht er bier. Later werd men er zelfs betaald om te drinken.

Want bij elke pint, die 7 centiemen kostte, kreeg men 2 centiemen terug, die later vervangen werden door « Muntkaramellen Cesar ». En zo kon men te Hoegaarden eten en drinken voor hetzelfde geld en er werd gedronken met tonnen, want de brouwerijen stonden open voor wie maar brouwen wilde. Vier eeuwen lang vormde het Hoegaardse bier de trots en de rijkdom van het bierdorp. Regentie en Brouwersgilde vierden hoogtij. Maar met de verdwijning van het oude regime begon ook de ster van de oude brouwersgeslachten fel te verbleken en met het verval van grootheid begon in de 19de eeuw ook de bloei van de brouwersgilde en de bierhandel te verzwakken, zodat zij door de omliggende steden overvleugeld werden. Van de 37 eigenaars-brouwers en 130 huurbrouwers uit de 18de eeuw bleven er in 1872 nog amper 15 brouwerijen en 9 stokerijen over. En ook de eens zo machtige Orde van den Roerstock ging datzelfde jaar teloor.

Het Hoegaardse bier, dat tijd en mensen had getrotseerd, werd in de 20ste eeuw nog slechts door enkele brouwers als plaatselijk traditiebier gebrouwd. In 1957, toen brouwer Thomsin voor het laatste brouwde, had het lekkere gerstenat opgehouden te bestaan; maar 7 jaar later, in 1964, kwam er nieuw leven. Pierre Celis bracht het Hoegaardse bier terug op de markt. Hij begon te brouwen in een wijnvat en kwam tot een volledige installatie. Het goudgele natuurbier werd terug gebrouwd zoals vroeger, tot grote vreugde van de Hoegaardiërs. In 1965 opende het Museum van Hoegaarden zijn deuren en bouwde dadelijk standen op van brouwers en stokers, taveerders en cabaretten, herbergspelen, brouwersbanieren en een volledige Falhambic. In 1967 werd in

dit museum zelfs een levende 18de-eeuwse taveerne in het leven geroepen, waar het Hoegaardse bier voor het eerst zijn plechtige herintrede deed, zodat het weer historisch werd met zijn eeuwenoude taveerne (t nieuwhuys het voormalig lokaal van de Brouwersgilde). 1972 werd voor Hoegaarden en het Hoegaardse bier een topjaar want in het museum werd de plechtige herinstelling en folkloristische heropstanding gevierd van « Die Edele Orde van den Roerstock ». Volgens traditie werd de orde terug ingesteld en de Hoge Bierraad geïntroniseerd. De Grootkanselier, de Grootmeesters en Edelgezworenen kondigden de bierwet en de Tien Gebooden van de Orde af.

De Adelborsten slaagden in de zware bierproeven, werden tot Commandeur, Grootofficier en Ridder benoemd. Op het brouwersbanier en de bierstoep werd de bierreed afgelegd en de getrouwheidsbelofte uitgesproken. Zij die zich waardig achten de titel van Bierridder te dragen kunnen zich steeds in de biersteden oefenen en hun kandidatuur stellen om opgenomen te worden in de Edele Orde van de Roerstock van Hoegaarden.

LAATSTE NIEUWS

31/5/1972

HOEGAARDEN HEEFT OPNIEUW BIERGILDE

Natuurlijk is de museumzaal van Hoegaarden te klein wanneer er een Biergilde wordt opgericht, vooral daar de leden van de Hoge Raad na het ontvangen van hun ambtssymbolen ieder een «uitzonderlijke daad» moeten stellen waar een algemeen rondje geen zeldzaamheid bij is. Dit zou ook niet anders kunnen met een meester-brouwer (de laatste van het dorp) en een meester-bierverkoper (lang niet de laatste) in de gilde.

De «Orde van den Roerstock» moet omstreeks 1560 zijn ontstaan als een soort syndikaat van de brouwers. In 1870 ging ze echter ten onder. De herinstelling moest gebeuren door de gemeenteraad, waarvan burgemeester Kerrijn, schepen Grootjans en

raadsleden Rimanque, Vandermolén, Ausloos en Gasia aanwezig waren. Toneelkring Thalia patroneert de Gilde wat haar al enkele gevulde enveloppen heeft opgebracht.

De instellingsakte werd aan het publiek voorgelezen door Thalia-leden Roger en Mark van Moer en Mariette Peeters, waarna grootkommandeur Guilluy een paradijselijk verhaal over de Hoegaardse brouwsels vertelde en aan mevr. Julia Tritsmans voor haar tapkunst en aan mevr. Schoensetters voor het vervaardigen van de speciale gildelkostumen bloemen werden overhandigd.

Achtereenvolgens hielpen schepen Grootjans en de burgemeester de Ordeleden in hun pak, met de baret en het ordelint erbij. Grootkommandeur Guilluy ontving als ambtssymbool een «roerstock», Grootmeester-consultissimus-brouwer Celis kreeg een meetspaan, Grootmeesterexpertissimus Truyens een bierstoopt, Griffier-comptorist Grooten het grootboek, Rolhouder-Ceremoniemeester Schoensetters de rolstaat en tot slot de bierpint voor Delegataris-collateur Collin.

De Orde van den Roerstock verenigt alle geregelde drinkers van het Hoegaards bier, lemand die erin wil worden opgenomen moet allereerst

van «onbesproken levenswandel» zijn. Hij dient geblinddoekt het Hoegaards bier te kunnen herkennen uit andere biersoorten. Nadien begint hij met «mondspoelingen», gevolgd door het drinken van 10 pinten Hoegaards of 6 Graven, terug gevolgd door mondspoelingen. Dan moet hij tussen twee rijen vlaggetjes op een voetlengte van elkaar doorlopen.

De eersten die al in de testen zijn geslaagd ontvingen het erelint en werden met de roerstock tot ridder geslagen. Het zijn: Jaklien Govaerts, Elly Stockaert, Roger Verpoort, Architect Beulens en Louis Freville.

Samen met het organiseren van bedevaarten naar oorden als Orval, Westerlo, Averbode, Chimay, enz. zal de orde zich bezig houden met het verlenen van hulp en bijstand aan allen die de Hoegaardse folklore en de bloei en het welzijn van de gemeente willen bevorderen. Zo staat het in de «Tien Geboden», die nog worden aangevuld met een «Bierwet».

De Bierwet bepaalt o.m. de richting welke de pink moet uitgaan tijdens het drinken, dat het schuim op de pint de 2,6 cm. niet mag overschrijden en dat elke ridder maandelijks een tonnetje moet ledigen. Hiermee werd het jaar 1 van het Bierdorp ingezet. (rb)

NIEUWSBLAD

9/5/72

Groot kommandeur Guilluy, meester-brouwer Celis, meester-bierverkoper Truyens, griffier Grooten, ceremoniemeester Schoensetters en collateur Collin maken deel uit van de Hoge Raad van de Hoegaardse Bierorde. Na het afleggen der proeven werden ook anderen al

tot ridder geslagen, dit alles onder het toezicht van «onze meier, schepenen en raadsleden», waarvan op de foto burgemeester Kerrijn, en raadsleden Rimanque en Vandermolén. (rb)

DE HOGE RAAD IN 1972

« Die edele orde van den Roerstock »

Werd ter vervanging en opvolging van de rond 1872 teloor gegane Brouwersgilde van Hoegaarden, heropgericht en dragende diezelfde name.

Bij eenparigheid van stemmen en bij algemene goedkeuring van onze Hoge en Doorluchtige Notabelen uit Regentie en Dorpsraad, hebben onze Eerzame Wethouders, Meier, Schepenen en Raadsleden besloten, heden te benoemen en uit te roepen, tot de adellijke bierstand te verheffen, in functie te stellen en te introniseren, om te zetelen in de hoge Raad van de Bierorde :

's her Albertus GUILLUY
als Grootcomandateur in de Orde van de Roerstock
en Grootkanselier, Praenobilis Dominus van de Hoge Raad
Meester-Brouwer Petrus CELIS
als Grootofficier in de Orde
en Grootmeester, Consultissimus in de Raad
Meester-Bierverkoper Johannes TRUYENS
als Grootofficier in de Orde
en Grootmeester, Expertissimus in de Raad
's her Steven GROOTEN
als Ridder in de Orde
Edelgezworene, Griffier-Comptorist in de Raad
's her Edmondus SCHOENSETTERS
als Ridder in de Orde
en Edelgezworene, Rolhouder-Ceremoniemeester in de Raad
's her Marcus COLLIN
als Ridder in de Orde
en Edelgezworene, Delegataris-Collateur in de Raad

Bij algehele voldoening en toestemming van onze goede ingezetenen van het Bierdorp Hoegaarden, wordt geordeneerd dat de ingestelde Bierheren, volgens oude traditie plechtig geïntroniseerd, volgende verplichtingen zullen nakomen : de Hoge Raad der Edele Orde van den Roerstock naar hun beste vermogen te leiden en te besturen, de Bierwet, de Tien Geboden en het Reglement van de Orde te eerbiedigen en strikt na te leven. De oude Brouwerstradities ten allen tijde in ere en luister te houden, de eed van trouw, afgelegd op het banier, steeds gestand te blijven en de waardigheid, naam en faam van de Orde in alle opzichten en omstandigheden te verdedigen.

VAN ROERSTOCK NAAR MOUTSTOCK

In 1972 bij de heroprlichting van de in 1872 teloor gegane Brouwersgilde van Hoegaarden, die in 1560 was opgericht, liet de nieuwe gilde, om haar naam te kiezen, zich inspireren door een oud dokument, getiteld :

" Die Guld vanden ende tot Hougaerde"

In het jaar 1713, onder het Dekenschap van Meester-Brouwer en Schepen Servatius SWEERTS, kwam de benaming :

" Die Guld vanden ende tot Hougaerde " voor.

(= oud odalteken en wil zeggen edel en eigenerf bezit).

Zij wilden zo getrouwvol mogelijk de oude benaming bewaren en zagen in de tekens, een roerstok en een stuikmand (Stuyckwan) en vandaar de benaming " Die Edele Orde vanden Roerstock (ende Stuyckwan).

Maar in 1976 kwam een ander dokument aan het licht, waaruit de juiste benamingen van de tekens duidelijk bleek, te weten "Moutstock en Stuyckwan". Vanaf dat ogenblik veranderde de gilde het woord Roerstock in Moutstock.

Bovendien geeft een oud Neder-Duitsch woordenboek van 1782 volgende betekenis van de woorden in betrekking met mout.

- mout : gedroogde gerst om bier te maken
 - biermouten : bier doen gisten.
 - mouter : iemand die mout maakt of verkoopt.
 - mouterij : plaats waar de mout ligt of gemaakt wordt.
 - moutmeulen : molen om mout te malen.
 - moutstock : spaenstock om mout te roeren.
- Moutstock is de oude naam van het meer moderne woord "Roerstock"(fourquet)

1997 V I E R I N G 25 JAAR HEROPSTANDING van de Hoegaardse Biergilde
=====

DE HOGE RAAD en de DOMICELLAGILDE in 1997

